

A szexuális motivációjú emberölést elkövetők tipológiavizsgálata hazai mintán

Examination of the Typology of Perpetrators of Sexually Motivated Homicide Based on a Hungarian Sample

ERDÉLYI Ákos¹

Cél: A szexuális motivációjú emberölések hazai vizsgálata nem örvend túl nagy népszerűségnek, aminek oka vélhetően az, hogy prevalenciája igen alacsony, így stabil, kvantitatív alapokon nyugvó következtetéseket nehéz megfogalmazni a jelenséggel kapcsolatban. Ennek ellenére a nemzetközi szakirodalomban szép számmal találkozunk olyan empirikus beszámolókkal, amelyek nemcsak magát a bűncselekményt, hanem a szexuális emberölés elkövetőit tanulmányozzák. Ennek eredményeképp, az évek során több olyan tipológia is született, amely a szexuális emberölés elkövetőit klasszifikálja. Jelen tanulmány célja egyrészt ezeknek az elkövetői tipológiáknak és típusoknak a bemutatása, másrészt saját, doktori kutatásom eredményei alapján meghatározott és differenciált elkövetői típusok ismertetése.

Módszer: Részben szakirodalmi feldolgozás alapján mutatom be a külföldi elkövetői tipológiákat, míg az általam megalkotott elkövetői típusok bemutatása során az elvégzett, kvalitatív módszertanon alapuló kutatást prezentálok. A kutatásban a 2000 és 2023 között elkövetett szexuális motivációjú emberöléseket és azok elkövetőit vizsgáltam, összesen 23 fő elkövető bevonásával. A vizsgálat aktakutatáson alapult, a feldolgozott eljárési dokumentációkat pedig tartalomelemzésnek vetettem alá.

Eredmény: A kutatás során három különböző elkövetői típust sikerült azonosítani a hazai mintán. A differencia alapja részben a primer motivációban, részben az elkövetési magatartásban érhető nyomon. A differenciák alapján elkülönített három elkövetői típus a megtorló-reaktív (N = 7), a szexuális-proaktív (N = 13) és a nekrofil-antiszociális (N = 3) típusok.

¹ Krízisintervenció szakpszichológus, kriminológus, doktori hallgató, egyetemi tanársegéd, Nemzeti Közszerelési Egyetem Rendészettudományi Kar Rendészeti Magatartástudományi és Kriminálpszichológia Tanszék, e-mail: erdelyi.akos@uni-nke.hu

Következtetés: Noha a szexuális motivációjú emberölések előfordulási gyakorisága Magyarországon is alacsony (a vizsgált 23 év alatt mindössze 24 ilyen jellegű bűncselekményt rögzítettek), empirikus vizsgálata szükséges. A kutatás során bebizonyosodott, hogy a kis mintaelemszám ellenére is meg lehet ragadni azokat a karakterisztikákat, amelyeket szem előtt tartva különbséget lehet tenni az egyes szexuálisemberölés-bűncselekmények és elkövetői típusok között. A kapott eredmények pedig nemcsak a tudományos gondolkodásban újszerűek, hanem gyakorlatban is jól alkalmazhatók, különösképpen a bűnügyi profilalkotás terén.

Kulcsszavak: szexuális emberölés, elkövetői typológia, kvalitatív kutatás, dokumentum- és tartalomelemzés, magyar minta

Aim: The examination of sexually motivated homicides is not a very popular topic in Hungary, probably because its very low prevalence, making it difficult to draw stable, quantitative conclusions about the phenomenon. Nevertheless, in the international literature, we find a large number of empirical reports that study not only the crime itself, but also the offenders of sexual homicides. As a result, over the years, several typologies have been created that classify perpetrators of sexual homicides. The aim of this study is to present these offender typologies and types, and to describe the offender types determined and differentiated based on the results of my own PhD research.

Methodology: I present the typologies of foreign perpetrators partly on the basis of a review of the literature, while in presenting the perpetrator types I have created, I present the research I have conducted using a qualitative methodology. In the research, I examined sexually motivated homicides committed between 2000 and 2023 and their perpetrators, involving a total number of 23 perpetrators. The study was based on archival research, and the processed procedural documents were subjected to content analysis.

Value: During the research, three different types of perpetrators were identified in the Hungarian sample. The basis of the difference can be traced partly in the primary motivation and partly in the perpetration behaviour. The three types of perpetrators identified based on the differences are the retaliatory-reactive (N = 7), the sexual-proactive (N = 13), and the necrophilic-antisocial (N = 3) offender types.

Conclusion: Although the prevalence of sexually motivated homicides is low in Hungary (only 24 sexual homicides were recorded between 2000 and 2023), its empirical investigation is necessary. The empirical research showed that despite the small sample size, it is possible to identify characteristics that can be used to distinguish between different types of homicide crimes and their perpetrators. The results obtained are not only novel in scientific thinking, but also well applicable in practice, especially in the field of criminal profiling.

Keywords: sexual homicide, offender typology, qualitative research, document and content analysis, Hungarian sample

Bevezetés

Az elkövetői és bántalmazói tipológiák szakirodalma igen nagy ívű – ennek ellenére Tamási meglátása szerint „a kutatások megkezdése óta egyetlen munkában sem találunk olyan bántalmazói profil meghatározást, amely a megelőzésben hathatós segítséget adna” (TAMÁSI 2007: 69). A következőkben megkísérlek némiképpen ellentmondani ennek az állításnak, és rámutatok arra, hogy az elkövetői tipológiák és bántalmazói profilok miként nyújtanak segítséget a nyomozó hatóság számára.

A szexuális emberöléssel kapcsolatos tipológiakutatások számos elkövetői tipológiát eredményeztek az évek során (PAGE – TZANI-PEPELASI – GAVIN; PROULX–BEAUREGARD 2014, 2009; HOLMES–HOLMES 2009, 2002; BEAUREGARD–PROULX 2002; MELOY 2000; REVITCH–SCHLESINGER 1989), amelyek közül kiemelendő Ressler–Burgess–Douglas (1988), Keppel és Walter (1999), Higgs és munkatársai (2017), valamint Oligny és munkatársai (2023) profiltipológiája, lévén, hogy egyrészt ezek a tipológiák nagyon sok esetben szolgálnak más tipológiák alapjául, másrészt pedig azért, mert a szakirodalmi feldolgozás során tapasztaltak szerint ezekre a tipológiákra történik a legtöbb hivatkozás más kutatásokban.

Az FBI tipológiája

Az egyik első szexuálisemberölés-tipológia kidolgozása az amerikai Szövetségi Nyomozó Iroda, az FBI ügynökeinek nevéhez köthető (RESSLER–BURGESS–DOUGLAS 1988). A tipizálás alapjául 36, sorozatgyilkosságot elkövető személlyel készült interjú szolgált, amelyeket elemezve alkották meg a szervezett–szervezetlen elkövetői típusokat, majd ezeket az évek során további két típussal, a szadista és a kevert elkövetői típussal egészítették ki (DOUGLAS et al. 2006).

A szervezett elkövető intelligens, iskolázott, aki szakképzettséget igénylő munkakörben dolgozik. Cselekményének minden apró részletét előre megtervezi: kiválasztja áldozatát, esetleg meg is figyeli őt; felkészül a támadás végrehajtására: kiválasztja az elkövetés idejét, módját, az elkövetéshez használni kívánt eszközöket, az elkövetés helyét, a helyszín megközelítésére és elhagyására pedig tervet készít. Áldozata jellemzően egyedül élő nő, akivel korábban semmilyen kapcsolata nem volt (DOUGLAS et al. 2006; RESSLER–BURGESS–DOUGLAS 1988).

Ezzel szemben a szervezetlen elkövető semmilyen tervvel nem rendelkezik. Valószínűleg bántalmazó családban nőtt fel, ennek eredménye, hogy felnőttkorban introvertált, visszahúzódó, szociálisan izolált életet él, szegényes interperszonális kapcsolatokkal. Támadása tervezetlen: áldozatszelekciója véletlenszerű, áldozatait ismerősei, családtagjai közül választja ki. A cselekmény impulzív, emiatt a szervezetlen elkövető elkövetési módját brutalitás jellemezheti, ami a fékrendszer átszakadása miatti impulzuskontrollvesztés következménye. Az elkövetés helyszíne kaotikus: az elkövető az offenzíva után

anyagmaradványokat hagyhat hátra, amelyeket később tárgyi bizonyítási eszközként tudnak értékelni. Az alkalmazott erőszak az esetben expresszív, emocionális jellegű, szemben a szervezett elkövetőre jellemző instrumentális erőszakkal (DOUGLAS et al. 2006; RESSLER–BURGESS–DOUGLAS 1988).

A Keppel–Walter-tipológia

A Keppel–Walter-tipológia (N = 53) alapját egyrészt a GROTH–BURGESS–HOLMSTROM (1977), másrészt a HAZELWOOD és BURGESS (1987) által kidolgozott szexuális erőszakos elkövetői tipológiák adják, amelyeket Keppel és Walter adaptált szexuális emberöléses esetekre (1999). A Keppel–Walter-tipológia négy differenciált elkövetői karaktert ír le, nevezetesen:

- hatalomérvényesítő (*power-assertive*, PA);
- hatalommegerősítő (*power-reassurance*, PR);
- harag-megtorló (*anger-retaliatory*, AR);
- harag-izgalom (*anger-excitation*, AE) elkövetői típust.

A hatalomérvényesítő típus

A hatalomérvényesítő típusú elkövető által megvalósított bűncselekmény kriminológiai jellegzetességei között említendő, hogy pusztán a szexuális erőszak elkövetését tervezi meg: ez az a cselekmény, amelyet mindenképpen véghez akar vinni – az emberölés tervezetlen, az elkövetőnek nem célja a sértett megölése, „csupán” a szexuális erőszak elkövetése. Az erőszak jól végiggondolt és megtervezett cselekményfolyam, ezzel szemben az emberölés spontán és impulzív. Az elkövető általában nem rejt el a testet, erre utaló viselkedéses jegyek nem azonosíthatók az elkövetés helyszínén, amely ennek ellenére is szervezett helyszín benyomását kelti. Áldozatválasztása extrafamiliaris jelleget mutat, közte és a sértett között nem azonosítható semmiféle korábbi kapcsolat. Elsődleges motivációja a sértett feletti hatalom, dominancia és kontroll, míg másodlagos motiváció az ebből a dominanciahelyzetből eredő szexuális izgalmi állapot kiélése. Sok esetben, a szexuális emberölést megelőzően, az elkövető megfigyeli a sértettet, zaklatja őt. Általában a húszas évei elején járó férfi, pszichológiai karakterisztikái között említendő, hogy személyiségét primitív érzelmek és antiszociális vonások jellemzik, érzelmi élete sivár, érzelmi intelligenciája alacsony. Iskoláskorban több probléma is volt vele, az is előfordulhat, hogy iskoláit nem fejezte be. A külvilág felé igyekszik macsó látszatát mutatni. A felvett, vágott macsószerep általában hipermaszkulinitással társul, és túlértékeli a fizikai attribútumok jelentőségét: testépítés, túlzásba vitt sporttevékenység (olykor akár testedzésfüggőség), tetoválások, drága autók és fényűző életvitel – ezek azok, amelyek az elkövető szerint egy macsó attribútumai (PAGE – TZANI-PEPELASI – GAVIN 2022; FOX–BURCKLEY–CORONNA 2021; KERR–BEECH–MURPHY 2013; CHAN–HEIDE 2009; KEPPEL–WALTER 1999).

„A viselkedés az áldozat feletti uralkodás, dominancia, kontrollgyakorlás, vagy az áldozat megalázása, a tettes fölényének és maszkulinitásának demonstrálása köré szerveződik, melyet az önbizalom hiányát, és kisebbségi érzéseit kompenzálja. A tettes úgy szeretne feltűnni, mint akinek semmiféle kétsége nincs saját kompetenciája és maszkulinitása felől, ebben a tekintetben saját identitását is meg akarja erősíteni” (LEHOCZKI 2021: 66).

A hatalommegerősítő típus

A hatalommegerősítő típusú elkövető is elsődlegesen a szexuális erőszak elkövetését tervezi meg, az emberölésre nem készül fel. A fő különbség a hatalommegteremtő és a hatalommegerősítő típusú emberölések között, hogy utóbbinál az ölési cselekmény *overkill* jellegűt mutat. Áldozatpreferenciája variábilis: áldozatát a nála 10-15 évvel idősebb vagy ennnyivel fiatalabb korosztályból választja ki, akár extrafamiliaris, akár intrafamiliaris környezetből. Elsődleges célja szexuális vágyának kielégítése és a szexuális fantáziái megvalósítása, erőszakosságát a visszautasítás váltja ki. A cselekményfolyam egy, az elkövető fantáziájában elképzelt forgatókönyv alapján kezdődik: az elkövető szeretné elcsábítani és meghódítani az előre kiválasztott áldozatot, akihez szexuálisan vonzódik. Amikor azonban az áldozat ellenáll és visszautasítja az elkövető közeledését, a visszautasításból származó kudarcélmény, a csalódottság és az ebből a szituációból eredő pánik hatására az elkövető erőszakossá és kiszámíthatatlanná válik. Az offenzíva során verbális fenyegetést és megfélemlítést alkalmaz a sértett feletti dominancia megszerzésére és fenntartására. A leggyakoribb *modus operandi* a kézzel történő megfojtás. Az ilyen típusú elkövetőtől *post mortem* csonkítás várható. Az elkövetés helyszíne valószínűleg szervezetlenséget mutat. A hatalommegerősítő típusú elkövető, aki általában a húszas évei közepén járó férfi, pszichológiai karakterisztikái között említendő, hogy kiterjedt szexuális erőszak-fantáziákkal rendelkezik. Szociálisan elszigetelt, introvertált személyiség, pszichológiai értelemben vett normatív és adaptív szexuális tevékenység és tapasztalat nélkül, alacsony önértékeléssel. Sőt, szexuálisan vélhetően alulteljesít, emiatt szorongó típus, amely szorongás a szociális izoláltság hatására csak felerősödik. Az elutasítástól való félelem és az erőteljes szexuális gátak miatti belső feszültség interperszonális kapcsolataiban is megmutatkozik: párkapcsolata nincs, vagy nagyon rövid ideig tartott, visszahúzó, csendes típus. Mindezek miatt a fantáziákba menekül, azokkal igyekszik megteremteni magának az áhított optimális valóságot. Álmodozó típus, akit környezete furcsának és különcnek tart (PAGE – TZANI-PEPELASI – GAVIN 2022; LEHOCZKI 2021; KERR–BEECH–MURPHY 2013; CHAN–HEIDE 2009; KEPPEL–WALTER 1999).

A harag-megtorló típus

A harag-megtorló típusú elkövető jellemzően a húszas évei közepén-végén jár. Cselekményében a szexuális erőszak megtervezett, az ölési cselekmény pedig *overkill* jellegű. Az elkövető elsődleges motivációja a megtorlás: a nőtől általánosságban irányába érkező és/vagy korábbi párkapcsolataiból származó sérelmek megtorlása azáltal, hogy a nőt

dehumanizálja, megerőszakolja, „birtokolja” őket. Az erőszak ebben az esetben nem szexuális indíttatású, hanem a hatalom szimbóluma. Áldozatpreferenciája jellemzően az elkövetővel azonos korú vagy tőle idősebb, számára ismeretlen nők – azért ebből a korosztályból választ, mert úgy érzi, ezeknek a nőknek van hatalmuk felette. Függetlenül attól, hogy időközben a sértett halála bekövetkezett-e, vagy sem, a támadás addig tart, amíg az elkövető érzelmileg meg nem nyugszik. Az érzelmi megnyugvás akár hosszabb ideig is eltarthat; ebben az esetben a testen *post mortem* cselekvések (csonkítás, halál utáni szexuális cselekmények) nyomai fedezhetők fel. Amint megtörtént az érzelmi megnyugvás, az elkövető realizálja az általa elkövetett cselekményeket, aminek hatására megváltoztatja a helyszínt: a testet elmozgathatja, egy kevésbé nyílt helyre (például bokor alá vagy a házban, lakásban asztal alá) helyezheti el, jellemzően arccal lefelé, vagy pedig a testet letakarja. Személyiségét alapvetően explozív szerű viselkedés, túlzott és kontrollálatlan impulzusok és indulatok alkotják. Az előző két típushoz képest ez az elkövető ugyan szociálisan nem elszigetelt, és rendelkezik interperszonális kapcsolatokkal, ezek inkább felületesek, mintsem mély és tartalmas kapcsolódások. Bűnügyi előzményei között olyan bűncselekmények szerepelhetnek, amelyek sértettjei nők: ez lehet akár gyűlölet-bűncselekmény, akár családon belüli erőszak, de előfordulhat kisebb súlyú erőszakos bűncselekmény is (PAGE – TZANI-PEPELASI – GAVIN 2022; FOX–BURCKLEY–CORONNA 2021; KERR–BEECH–MURPHY 2013; CHAN–HEIDE 2009; KEPPEL–WALTER 1999; LEHOCZKI 2021).

A harag-izgalom típus

A harag-izgalom – vagy szadista – típus ugyancsak megtervezi az erőszak és az emberölés cselekményeket egyaránt, a fő különbség a harag-megtorló típussal szemben, hogy ezt a típust a harag mellett a fantáziatévénységében megjelenő erőszakos szexuális tartalmak megvalósítása (kínzás, bántalmazás, megcsonkítás) motiválja. Ezért is kapta a szadista jelzőt. Az offenzíva egyetlen célja a kínzás, a fizikai és pszichikai fájdalomkeltés, a másik fél teljes dehumanizálása és elpusztítása. Az elkövetőt maga az ölési folyamat izgatja szexuálisan, az stimulálja, nem pedig az áldozat vagy annak halála.

„A cselekmény elsődleges motivációja végső soron szexuális, ám a szexualitás a fizikai agresszióban, kínzásban manifesztálódik. Eltérően más típusú emberölésektől, a szadizmusnál az ölés folyamata, az előre megtervezett és akár begyakorolt ölési fantázia lehető legteljesebb kivitelezése a cselekmény lényege, és nem az áldozat halála. Az ölés voltaképpen defenzív cselekmény ebben az esetben” (LEHOCZKI 2021: 72.)

Az emberölésben megjelenhetnek bizarr vagy ritualisztikus elemek is: elnyújtott fojtás, *ante mortem* szúrások és vágások, zúzódások, preferálja a durva és kegyetlen anális közösülést, az azt követő fellációt és a sértett valamely testrészére történő maszturbációt. Az elkövetés helyszínén éppen ezért megjelenhetnek olyan, az elkövetéssel és az elkövetővel összefüggésbe hozható viselkedési jegyek, mint a test (szexuális) pózba állítása, onanizációs tevékenységre utaló maradványok a testen vagy annak környékén, esetleg arra utaló jel, hogy a cselekményét

rögzítette, például fotókat készített vagy levideózta. Az áldozattól vélhetően tárgyakat is eltulajdonít, amelyek az elkövető számára trófeák. Az ilyen típusú elkövető jellemzően a harmincas éveiben jár, látszatra rendezett családi életet él: házas, stabil munkahellyel és jövedelemmel rendelkezik, szomszédjaival jóban van. Társasági lény. A felszín alatt azonban deviáns szexuális késztetés és szadisztikus tendencia jellemzi. Előszeretettel gyűjt olyan pornográf felvételeket, amelyek kínzást, bántalmazást tartalmaznak (PAGE – TZANI-PEPELASI – GAVIN 2022; LEHOCZKI 2021; KERR–BEECH–MURPHY 2013; FOX–BURCKLEY–CORONNA 2021; KEPPEL–WALTER 1999).

A higgsi tipológia

A higgsi tipológia három különböző elkövetői típust azonosított (HIGGS et al. 2017; OLIGNY et al. 2023), amelyeket a szerzők a szakirodalomban fellelhető kutatásokat és az azok alapján készült elkövetői tipológiákat feldolgozva, szisztematikus analízissel, a szakirodalom másodelemzésével alkottak meg. Így érthető, hogy a mintaelszám miatt volt magas: összesen 177 szexuális emberölést elkövető személy anyagát dolgozták fel.

A *szexuális típus* (*sexualised murders*) fantáziatévénységének hatására követ el szexuális emberölést, amely az erőszakos cselekményt megelőző 48 órában elhatalmasodik az elkövetőn (BEAUREGARD–PROULX 2002), ennek következtében beszűkült állapotba kerül. A cselekmény elkövetése szadisztikus és szervezett jellegű, a halál beálltát követően *post mortem* aktivitás (például csonkítás és egyéb cselekmények) azonosítható. A valódi szexuális kielégülést számára az ölés folyamata hozza meg; *modus operandija* főként fojtogatás. Ez a típus előszeretettel gyűjt pornográf felvételeket, és veszi igénybe prostituáltak szolgáltatásait. Viktimológiai szempontból a szexuális típus olyan személyeket választ áldozatul, akiket nem ismer.

A *sérelem motiválta típus* (*grievance murders*) vélt vagy valós sérelem hatására és annak megtorlása miatt, bosszúból öl. A nőkről destruktív, dehumanizáló módon nyilatkozik (például a nők szexuális tárgyak, akik csak azért léteznek, hogy a férfiak [szexuális] igényét kielégítsék), intimpartnerével szemben is gyakran erőszakos a szexuális együttlétek során. Támadása szervezetlen, amelyet esetenként intoxikáció hatása alatt követ el – személyes múltjában is megjelenik a szerhasználat. Áldozatpreferenciája tekintetében elmondható, hogy általa jól ismert személyeket támad meg.

A *szexuális erőszakos típus* (*rape murders*) által végrehajtott cselekmény voltaképpen szexuális erőszakkal társult emberölés: az elsődleges cél a szexuális kielégülés, az ölési cselekmény célja pedig a szexuális erőszak leplezése és a sértett elhallgattatása. A szexuális típustól az különbözteti meg, hogy ebben az esetben nincsenek szadisztikus tendenciák az elkövetésben, sem egyéb *post mortem* szexuális cselekmények (HIGGS et al. 2017).

Az Oligny-tipológia

Napjaink egyik legkomplexebb empirikus kutatása során OLIGNY és munkatársai (2023) a szexuális emberölést elkövetők négy típusát azonosították 87 fős mintájuk elemzését követően.

A *nonszadista-szexuális típus* (N = 32) elsődleges motivációja a szexuális szükséglet. A cselekmény végrehajtása nem szadisztikus, ahogyan fantáziájában sem figyelhetők meg szadista elemek: ugyan sokszor fantáziál gyermekmolesztálásról és szexuális erőszakról, ezekben „csupán” a szükséges mértékig alkalmaz erőszakot. A támadás során gyakran alkalmaz verbális fenyegetést, ezzel kényszerítve a sértettet. A szexuális erőszakot követő emberölésnek elsődleges célja a lebukás elkerülése, abban egyéb szexuális izgalom nem szerepel. A posztöffenzív szakaszban ez a típusú elkövető szorongó viselkedést tanúsít, a lebukás elkerülése érdekében nem képes különösebb óvintézkedést tenni (a holttest feltalálási helye az elkövetés helyszíne is egyben, ahol számos tárgyi bizonyítási eszközként felhasználható anyagmaradvány is megtalálható). Általában az első szexuális gyilkosság után elfogják.

A *szadista-szexuális típus* (N = 21) elsődleges motivációja szintén a szexuális szükséglet kielégítése, a fő eltérés az előző típushoz képest az, hogy a szadista-szexuális típus szexuális szükséglete deviáns, olykor kóros elemekkel átszőtt, szexuális fantáziájában pedig az erőszak a központi elem. A cselekmény – mind a szexuális erőszak, mind az emberölés – minden aspektusát részletesen kidolgozza, megtervezi, felkészül a támadásra. Előfordulhat, hogy az áldozatot elrabolja és fogva tartja, így nyújtva el a szadizmusra fordított időt (például időben elnyúló kínzás), azonban inkább jellemző, hogy áldozatát egy kietlen területre, például erdőbe vagy mezőre, esetleg lakatlan épületbe viszi a cselekmény idejére. Az áldozaton gyakran találhatók kötélnyomok, amelyek két célt szolgálnak: egyrészt praktikus, hiszen ezáltal az elkövető kontroll alatt tudja tartani az áldozatot, másrészt a megkötözés szexuálisan stimuláló az elkövető számára. Az offenzíva során megjelenő magatartásformák az elkövető részéről: az áldozat feletti totális kontroll és dominancia, az áldozat fizikai és verbális megalázása, az áldozat megkínzása, rituális tevékenység (például vérivás a megtisztulás jegyében) és trófeagyűjtés. Ezeken túl a szerzők kiemelik, hogy a szadista-szexuális elkövetők több mint fele elkövetés ideje alatti merevedési zavarról számolt be. A *modus operandi* jellemzően szúró-vágó eszközzel történő elkövetést mutat.

A *düh motiválta típus* (N = 18) elsődleges motivációja a vélt vagy valós sérelem megtorlásán alapuló harag. Az elkövetés jellemzően expresszív indulati kitöréssel kísért, az elkövető indulatait nem tudta tovább kordában tartani. Ez a típus azokban az esetekben fordul elő, amikor az áldozat, a szexuális partner, olyasmit tesz vagy mond, amit az elkövető negatívan, degradálóan él meg. Ebben a konfliktusos helyzetben az elkövető nem tud úrrá lenni indulatain, és az erőszakos magatartásban robban ki. Az indulat mértékétől függően néhány düh motiválta elkövető hajlamos szadista cselekményeket is véghez vinni az offenzíva során, például az áldozat sanyargatása vagy az áldozat testének megcsonkítása jelenhet meg, ugyanakkor az elkövetők nem számoltak be szadista fantáziák megjelenéséről ezt megelőzően. Tekintettel arra, hogy a düh motiválta elkövetők nem törekedtek a szexuális kielégülésre és dühkitörésük erőszakos viselkedést váltott ki, a támadás megkezdése és a halál beállta közötti idő viszonylag rövid.

Az *opportunistá-szexuális típus* ($N = 16$) elsődleges motivációja szintén a szexuális szükséglet. Az első és második típustól való elhatárolás alapja, hogy a cselekmény végrehajtása során az opportunistá-szexuális elkövető instrumentális erőszakot alkalmaz (szemben az első típus expresszív erőszakával), és nem azonosíthatók kóros szexuális jegyek (szemben a második típus sadista viselkedésével), ahogyan deviáns szexuális fantáziákról sem számol be. Ez a típusú elkövető az elkövetés során minimális erőszakot alkalmaz; annyit, amennyi az áldozat ellenállásának megtörése érdekében feltétlenül szükséges. A cselekmény során sadisztikus elemek nem azonosíthatók, az offenzíva pedig rövid ideig tart. Posztoffenzív szakaszban az ő viselkedésükben is szorongásos jegyek jelenhetnek meg.

A kvalitatív empirikus kutatás

Kutatásomban² a Magyarországon, 2000. január 1. és 2023. december 31. között elkövetett szexuális emberöléseket vizsgáltam. Tekintettel arra, hogy a mintába kerülés feltételeinek eleget tett büntetőeljáráások száma ($N = 24$), valamint az elkövetők száma is ($N = 23$) alacsony, így az kvantitatív kutatásra nem volt alkalmas. Emiatt kvalitatív kutatómódszertant választottam: doktori kutatásom során egyrészt dokumentum- és tartalomelemzést, másrészt összehasonlító esettanulmányt végeztem – ezek közül az elkövetői tipológia kidolgozásához a dokumentum- és tartalomelemzés segített hozzá.

A minta

A mintába kerülés feltételeként az FBI által kidolgozott szexuálisemberölés-definíciót (DOUGLAS et al. 2006; RESSLER–BURGESS–DOUGLAS 1988) vettem alapul, tekintettel arra, hogy a legtöbb nemzetközi empirikus kutatás is így tett (OLIGNY et al. 2023; PAGE – TZANI-PEPELASI – GAVIN 2022; EICHINGER–DARJEE 2021; CHAN 2017; SKOTT et al. 2019; KERR–BEECH–MURPHY 2013; PURCELL–ARRIGO 2006).

Mindezek alapján szexuális emberölésként kezeltem azokat az eseteket, ahol felmerült:

- az áldozat öltözetének részleges vagy teljes hiánya;
- a nemi szervek fedetlensége;
- a test pózba állítása;
- idegen tárgyak testüregbe történő be- és elhelyezése;
- bizonyíték arra vonatkozóan, hogy szexuális aktus történt, legyen az akár orális, anális vagy vaginális behatolás;
- sadista szexuális fantáziával kapcsolatos viselkedéses jegyek azonosítása.

Továbbá kiegészítve az FBI-definíciót, kritériumként fogalmaztam meg, hogy

- az emberölés motivációjaként szexuális motivációt lehetett megállapítani;
- az elkövetés során az elkövető a testet megcsonkította;
- az emberölés mellett szexuális erőszak egyidejű elkövetése is megvalósult;

² A kutatást a Legfőbb Ügyészség engedélyezte és támogatta; kutatási engedély száma: ABOIGA//10-7/2024.

- a cselekményt szexuális emberölésként kezelték;
- az emberölés befejezett.

Dokumentum- és tartalomelemzés mint kvalitatív kutatómódszer

A dokumentumelemzés olyan adatgyűjtési módszer, amely bármiféle dokumentum tartalmának tartalmi és kvalitatív feldolgozásán alapszik (SZOKOLSZKY 2004). A dokumentum- és tartalomelemzést a rendelkezésemre bocsátott büntetőeljárások iratanyagainak tartalmi elemzése érdekében alkalmazom, ahogyan azt tették már előttem korábban is, többek között hazai kutatók (BOLYKY 2015a, 2015b, 2018; FARKAS 2013). A tartalomelemzés a pszichológiatudomány számos alkalmazott területén megállja a helyét:

„a klinikai pszichológiában a pszichoterápiás folyamatban, a gyermekkori bántalmazás vizsgálatában, a szuicid krízisekben és diagnosztikai eljárásokban jelenik meg a tartalomelemzés használatának szükségessége. A fejlődéslélektanban a szelf- és erkölcsi fejlődés kutatásában, az iskolapszichológia területén az osztálylégkör vizsgálatában, az írásbeli képességek és a problémamegoldás fejlesztésében terjedt el. A személyiségpszichológiában (pl. az értékek, érzelmek, a negatív és pozitív attitűdök, a kreativitás, a kognitív képességek) és a szociálpszichológiában (agresszió, attribúciók, interperszonális kapcsolatok, vezetői képességek, a stigmatizáció és a sztereotípiák kutatása) is hasznos eredményeket lehet elérni a tartalomelemzéssel” (SZIJJÁRTÓ 2014: 246).

Az általam kialakított és preferált tartalomelemzési eljárás két tartalomelemző alkalmazás fúziója. Az egyik az úgynevezett tematikus tartalomelemzés, amely egy vagy több kódoló által, kézzel végzett szisztematikus elemző tevékenység; a „kvalitatív tartalomelemzés hagyományos formája” (EHMANN–BALÁZS 2015: 731), míg a másik pedig a pszichológiai konstruktum-alapú tartalomelemzés, amelyről akkor beszélünk, ha a kutatási kérdések a kutatás témájául szolgáló jelenség valamely, a kutatást végző szakember által előre definiált és meghatározott konstruktumait célozzák meg, majd ezeket a meghatározott konstruktumokat terjeszti ki a teljes mintára. Jelen kutatás esetében ez úgy értelmezendő, hogy a *kutatás témájául szolgáló jelenség* maga a szexuális emberölés, míg az *előre meghatározott konstruktum* nem más, mint az elkövetői karakterisztikák és jellemzők, amelyeket kiterjesztek valamennyi rendelkezésre álló esetre. Az egyes büntetőeljárások iratanyagait pedig az előre kialakított elemzési szempontrendszer követve, kézzel kódolom, ahogyan azt a tematikus tartalomelemzés előírja.

A dokumentumelemzés kódrendszerének kidolgozásakor pedig hazai (BOLYKY 2018; FARKAS 2013) és külföldi empirikus kutatások (OLIGNY et al. 2023; SUN–BEAUREGARD–CHOPIN 2023; EICHINGER–DARJEE 2021; CHOPIN–BEAUREGARD 2019) kódrendszereit vettem alapul, így alkotva meg azt a három dimenziót, amelyben a büntetőeljárások ügyiratait feldolgoztam. A három dimenzió a szociodemográfiai, a kriminológiai és a pszichológiai dimenzió volt; az egyes elkövetőket ebbe a három dimenzióba tartozó kódlemek mentén vizsgáltam.

Az elvégzett kvalitatív módszertani alapokkal rendelkező vizsgálat végül rámutatott arra, hogy a hazai minta vonatkozásában három elkövetői típus differenciálható, elsősorban az elkövetők eltérő motivációja alapján.

A hazai mintán azonosított elkövetői típusok

A megtorló-reaktív elkövetői típus

Ezt az elkövetői típust jellemzően a bosszú és a vélt vagy valós sérelem megtorlása motiválja a szexuális emberölés elkövetésekor, amelyet váratlanul, impulzív módon, reaktívan hajt végre – ahogyan arra a típus megnevezése is utal. A vizsgált elkövetői minta 30%-a (N = 7) tartozik ebbe az elkövetői típusba.

Szociodemográfiai karakterisztikáik alapján az ebbe a típusba tartozó elkövető jellemzően férfi, aki vagy a húszas évei legelején, vagy a harmincas évei végén jár (a minta átlagéletkora 29,67). Párkapcsolati státusza nem mutat konzisztenciát: egyaránt jellemző rá az egyedülálló életvitel és a párkapcsolat is. Jellemzően 8 osztályt végzett, szakképzettséggel, érettségivel nem rendelkezik. Az elkövetéskor vagy munkanélküli, vagy maximum fizikai segédmunkát végez. Az esetek döntő többségében elsőbűntényes, vagy maximum testi épség elleni bűncselekmény szerepel a kriminális előzményében. Áldozatpreferenciája női hangsúlyt mutat, akit azonban az elkövető egyaránt választhat intrafamiliaris vagy extrafamiliaris környezetből: a 7 főből 4-en családtagjuk sérelmére, míg 3-an ismeretlen személy sérelmére követték el a bűncselekményt. A sértettek korábban nem végeztek és az áldozattá válásuk idején sem folytattak prostitúciós tevékenységet.

A támadást az elkövető a sértettel való kommunikációt és vitát követően, a sértett ellenállására, hirtelen kezdi meg. Az ölési cselekmény nem megtervezett, azt a sértettel való interperszonális konfliktus robbantja ki. A konfliktus alapja, hogy a sértett visszautasítja az elkövető szexuális közeledését, a felhívásnak nem tesz eleget, ezzel az elkövetőben felgyülemlett – szexuális – feszültség nem tud legitim módon, adaptívan kielégülni, hanem agresszióba és erőszakba fordul át. Ezért is lehet, hogy az elkövetéshez használt eszköz leggyakrabban a pusztító kéz: az elkövető a támadásra nem készül fel, fegyvert nem visz magával, hiszen nem számol a visszautasítás lehetőségével. Ezenkívül jellemző *modus operandi* még a szűrő-vágó eszközök használata.

Az elkövetési mód *overkill* jellegű, amely az elkövetőben fokozatosan felgyülemlett, majd a vita és visszautasítás hatására explozívszerűen kirobbanó feszültség manifestációja. Az *overkill* jellegre a sértetti sérülések is reflektálnak: a sértett szinte valamennyi testtájékán sérüléseket szenved el, mind a fej-nyak, mind a torzó, mind a végtagok környékén, mind az arcon.

A szexuális erőszakra az ölési cselekmény előtt kerül sor, amikor a sértett még életben van. Azonosítható szexuális magatartásforma a vaginális és anális behatolással járó közösülés, a sértett levetkőztetése és az ejakuláció. Kínzásra, szadisztikus tendenciára vagy kézjegyszerű magatartásokra utaló jelek, trófeagyűjtés nem azonosíthatók ennél az elkövetői típusnál.

Pszichés előzménye negatív, korábbi pszichiátriai kezeltség nem áll fenn. Pszichológiai karakterisztikái a szubklinikai³ nárcizmussal mutatják a legszorosabb együtt járást, amiből következik, hogy az elkövető önnön nagyszerűségébe vetett hite átlagon felüli; úgy véli, neki mindent szabad – az ellentmondást és a kritikát nem, vagy csak nagyon nehezen viseli, azt személyes sérelemnek tekinti. Toleranciaszintje és frusztrációtűrő képessége alacsony, impulzuskontrollja jellemzően alulfunkcionált. Könnyen dühbe jön, elveszíti az érzelmi és viselkedése feletti kontrollt, amely kontrollvesztett állapot erőszakban manifestálódik. Alapvető személyiségvonásai közé tartozik a nárcisztikus tendencia, valamint a harag és az ingerlékenység.

A fentiek alapján az is kijelenthető, hogy ez az elkövetői típus reaktív erőszakkal jellemezhető, ami megnyilvánul mind áldozatpreferenciájában, mind a támadás kivitelezésében, mind a primer motivációban, mind a főbb pszichológiai jellemzőkben és az elkövető személyiség szerkezetében.

A szexuális-proaktív elkövetői típus

Ezt az elkövetői típust jellemzően a szexuális vágy, annak kielégítése motiválja a szexuális emberölés elkövetésekor, amelyet előre eltervezett módon, rideg-érzékenyen hajt végre. A vizsgált elkövetői minta 57%-a (N = 13) tartozik ebbe az elkövetői típusba.

Főbb szociodemográfiai karakterisztikáik között említendő, hogy az elkövető férfi, aki jellemzően harmincas évei felett jár (bár 5 elkövető 30 év alatti volt az elkövetés idején, sőt mi több, közülük ketten még a 18. életévüket sem töltötték be – a nagy szórásból adódóan az átlagéletkor ennél a típusnál 31,85), szakiskolát vagy szakmunkásképző iskolát végzett, szakmunkás végzettséggel rendelkezik. Nőtlen, egyedülálló, párkapcsolatban nem élt. Munkavégzése nem mutat konzisztenciát: a 13 fő elkövető közül 5 fő munkanélküli, 4-4 fő pedig segédmunkásként vagy fizikai munkásként dolgozott az elkövetés idején. Gyermekkori áldozattá válás, traumatizáció nem explorált ennél a típusnál. Jellemzően első bűntényes. Áldozatpreferenciája női hangsúlyt mutat: 13 esetből mindössze 1 esetben volt férfi az áldozat; a sértettek sem az elkövetéskor, sem azt megelőzően nem végeztek prostitúciós tevékenységet. Áldozatszelekciója intrafamiliaris jelleget mutat (a 13 esetből 10-ben a sértett és az elkövető ismeretségi kapcsolatban álltak).

A primer motiváció ennél az elkövetői típusnál szexuális szükséglet és a kielégülés iránti vágy. Az elkövetés helye és helyszíne nem mutat konzisztenciát: nincs következetesség abban, hogy a cselekményre az elkövető, a sértett lakásán vagy egyéb helyszínen kerül sor.

Az elkövetésre különös kegyetlenség, *overkill* jellemző, amely a sértett sérüléseinek lokációjában fedezhető fel. Ennél a típusnál az *overkill* nem abban jelenik meg, hogy egyszerre több eszközt használ elkövetési eszközként, vagy abban, hogy az elkövetési mód

³ Szubklinikai: a klinikai szintet el nem érő, kóros-patológias jegeket nem mutató magatartás- és viselkedésstratégia. Alapja a spektrum szemlélet, vagyis az a nézet, hogy az egyes pszichés állapotok egy spektrumon helyezkednek el: a spektrum egyik végén a szubklinikai viselkedésstratégiák, míg a másik végén a klinikai szintet elérő mentális zavarok helyezkednek el.

extrém, hanem abban, hogy a sértett egyszerre több testtáján szenved el sérüléseket, jellemzően a fejen-arcon, a nyakon, a torzón, a végtagokon és a nemi szervek környékén – ez utóbbi differenciaként szolgálhat, tekintve, hogy a megtorló-reaktív elkövető által elkövetett támadás során a sértett nemi szervei körül nem azonosítható sérülés. Erre reflektál az elkövető által az elkövetéshez használt eszközpreferencia is: a jellemző *modus operandi* a kézzel történő fojtás, bármilyen más eszköz használata nem jellemző.

A támadás előtt jellemzően valamilyen ürüggyel elcsalja a sértettet a biztonságos közegéből, majd a támadást hirtelen, a sértettel való kommunikációt követően kezdi meg. A tanúsított erőszak proaktív: a sértettnek nem hagy lehetőséget ellenállásra vagy vitatkozásra, cselekményét határozottan és megtervezetten viszi végbe. A támadás – szemben az előző, megtorló-reaktív elkövetői típussal – ebben az esetben nem a sértett visszautasítása által generált cselekmény.

Az offenzíva során azonosított szexuális magatartások között található a vaginális behatolás és a sértett levetkőztetése – ezeken kívül más szexuális magatartás, például a sértett csókolgatása, anális úton való közösülés, kínzás, a test megcsonkolása vagy eszközökkel történő szexuális aktus imitálása nem észlelhető. A szexuális erőszakra az emberölés előtt kerül sor.

Cselekményét proaktívan, megtervezetten hajtja végre, mind a szexuális erőszakot, mind az emberölést.

Pszichiátriai-pszichológiai előzménye negatív, korábbi pszichiátriai kezeltség nem áll fenn. Pszichológiai karakterisztikái a szubklinikai pszichopátiával mutatják a legszorosabb együttjárást, amiből következik, hogy az elkövető kapcsolataiban rideg-érzéketlen, interperszonális kapcsolataiban döntően manipulatív. Társas kapcsolatait jellemzően saját céljai elérése érdekében használja fel. Életvitelében szerhasználat nem jelenik meg, a cselekmény elkövetése során sem alkohol, sem más szerhatás alatt nem állt. Toleranciaszintje magas, és noha bűnügyi előzménye jellemzően nincs, ez nem jelenti azt, hogy kisebb súlyú szabálysértéseket nem követett el. Kaland- és izgalomkereső attitűddel rendelkezik, szüksége van az állandó és egyre erősödő stimulációra, hogy optimálisan tudjon működni. Alapvető személyiségvonásai közé tartozik a pszichopátiás ridegség-érzékletlenség, az empátia mentes működés és a manipulációra való magas képesség.

A nekrofil-antiszociális elkövetői típus

A hazai elkövetői minta vizsgálata során egy olyan elkövetési magatartást sikerült azonosítani, amely a nemzetközi kutatási eredmények alapján a nemzetközi mintára kevésbé jellemző. Ez pedig nem más, mint a holttesttel, a halál beálltát követő szexuális aktus létesítése. Innen ered az elkövetői típus megnevezése is: a nekrofilia olyan specifikus parafiliás zavar, amikor a beteg számára a holttest látványa a szexuálisan izgató, és a látvány hatására jelenik meg a betegnél a szexuális vágy.

A vizsgált elkövetői minta 13%-a ($N = 3$) tartozik ebbe az elkövetői típusba. Főbb szociodemográfiai karakterisztikák: az elkövető fiatal, 17–33 év közötti férfi (átlagéletkoruk 25,75 év), aki 8 általánossal vagy attól kevesebb osztály elvégzésével rendelkezik. Az elkövetéskor 2 elkövető egyedülálló volt, míg 1 fő élettársi kapcsolatban élt. Az elkövető jellemzően segédmunkásként dolgozik. Gyermekkori áldozattá válása nem merült fel. Két elkövető

első bűntényes volt, egy elkövető esetében életellenes bűncselekmény merült fel bűnügyi előzményként.

A nekrofil-antiszociális elkövetői típus esetében felmerülhet a kockázata a sorozatelkövetésnek: a 3 elkövető közül 1 fő két személy sérelmére követett el erőszakos bűncselekményeket, így a 3 büntetőeljárásnak összesen 4 sértettje volt, továbbá egy másik elkövető vonatkozásában az igazságügyi pszichológus szakértő megjegyzi, hogy fennáll a veszélye a bűnismétlésnek és a sorozatelkövetővé válásnak.

Az elkövető áldozatpreferenciája női fókuszot mutat, a 3 bűncselekmény 4 sértettje közül ketten prostituáltként dolgoztak az áldozattá válásuk idején, míg kettő fő nem volt kapcsolatba hozható prostitúciós tevékenységgel. Az elkövetői típus áldozatszelekciója ennek fényében kevert: míg 2 elkövető ismeretségi viszonyban állt a későbbi sértettekkel, ugyanakkor az az 1 fő elkövető, aki két prostituált sérelmére követte el a cselekményeket, korábban nem ismerte őket. Így két esetben intrafamiliaris és egy esetben extrafamiliaris áldozatszelekcióról beszélünk.

A primer motiváció ennél az elkövetői típusnál igen variábilis: míg a sorozatjellegű elkövető esetében tisztán szexuális motivációról beszélünk, a másik két esetben nyereségvágyas és konfliktusfeloldó motiváció húzódik meg az elkövetés mögött.

Az elkövetés helye és helyszíne nem mutat konzisztenciát: nincs következetesség abban, hogy a bűncselekmény elkövetésére az elkövető, a sértett lakásán vagy egyéb helyszínen kerül sor.

Az elkövetésre különös kegyetlenség, *overkill* jellemző, amely egyrészt az extrém brutális elkövetési magatartásában és elkövetési módjában, másrészt a sértett kiterjedt sérüléseinek számában és lokációjában jelenik meg: a sértettek egész testtájékat érintő sérüléseket szereztek, miközben fizikai, pszichikai és szexuális kínzást is át kellett élniük. A főbb sérülések az arcon, a fej-nyaktáji régióban, a torzón, a végtagokon található. Érdekes, hogy bár a nekrofilia alapján gondolnánk, de a sértettek nemi szerveit az elkövető nem sebezte meg – ez a megtorlóreaktív elkövetői típussal mutat hasonlóságot, a differencia a szexuális cselekmény időbeliségében érhető nyomon: a nekrofil-antiszociális elkövető a szexuális cselekményeket a halál beállta után követi el, míg a megtorlóreaktív elkövető a halál beálltát megelőzően követi el a szexuális erőszakot. A jellemző *modus operandi* ennél a típusnál is a kézzel történő fojtás, bármilyen más eszköz használata nélkül.

A támadás jellemzően hirtelen, a sértettel való kommunikációt követően kezdődik, különösebb visszautasítás vagy vita nélkül.

Az offenzíva során azonosított szexuális magatartások között található a vaginális behatolás, a sértett levetkőztetése, valamint az elkövető maszturbációja. A szexuális erőszakra az emberölés után, a halál beálltát követően kerül sor.

Pszichiátriai-pszichológiai előzménye negatív, korábbi pszichiátriai kezeltség nem áll fenn. Pszichológiai karakterisztikái a szubklinikai nekrofilia mellett a szubklinikai szadizmussal mutatják a legszorosabb együtt járást. Személyisége manipulatív, dominanciára hajlamos, mind magánéletében, mind szexuális kapcsolataiban. Ez utóbbiban alá-főlérendeltségi viszony és szadomazochista tendenciák jelenhetnek meg. Sokat fantáziál, álmodozó típus, fantáziái többségében kompenzációs mechanizmusként értékelhetők. Alapvető személyiségvonásaik közé tartozik a mások megszegyenítése iránti vágy, a szexuális túlfűtöttség és a maladaptív szexuális stratégiák.

1. táblázat: A magyar mintán kidolgozott szexuális emberölést elkövetők típusainak összehasonlítása

Főbb karakterisztikák	A magyar mintán kidolgozott szexuális emberölést elkövetők tipológiája		
	Megtorló-reaktív (N = 7)	Szexuális-proaktív (N = 13)	Nekrofil-antiszociális (N = 3)
Szubklinikai stratégia	Szubklinikai nárcizmus	Szubklinikai pszichopátia	Szubklinikai nekrofilia
Korábbi típussal való hasonlóság	Harag-izgalom, sérelem-megtorló és düh által motivált	Szervezett elkövetői típus, harag-izgalom típus, szexuális erőszakal társult típus	Kevert és szadista, sérelem-megtorló, szexuális-szadisztikus
Jellemző erőszak típus	Reaktív erőszak	Proaktív erőszak	Reaktív erőszak
Szexuális erőszak	Ante mortem	Ante mortem	Post mortem
Azonosítható szexuális magatartás	Vaginális és anális közösülés a halál beálltát megelőzően	Vaginális közösülés	Vaginális közösülés
Primer motiváció	Düh, bosszú, harag	Szexuális	Szexuális, nyereségvágy, konfliktusfeloldó
Áldozatpreferencia	Kevert	Intrafamiális	Kevert: sorozatjelleg esetén extrafamiális, egyszeri eset során intrafamiális
Jellemző MO	Kézzel fojtás és szűrővágó eszköz	Kézzel fojtás	Kézzel fojtás
Overkill	Jellemző	Jellemző	Jellemző
Korcsoportmegoszlás	Vagy a húszas évei legelején, vagy a harmincas évei végén jár	Harmincas évei felett jár (34–70. életév között)	Fiatalfelnőtt korú (17–33. életév között)
Átlagéletkor	29,67	31,85	25,75
Családi állapot	Egyedülálló vagy párkapcsolatban él	Egyedülálló	Egyedülálló
Munkahely	Munkanélküli, maximum fizikai segédmunkás	Munkanélküli/segédmunkás/fizikai munkás	Segédmunkás
Iskolai végzettség	8 általános	Szakiskola, szakmunkásképző	8 általános vagy annál kevesebb
Bűnügyi előzmény	Jellemzően első bűntényes	Első bűntényes	Első bűntényes
Pszichiátriai előzmény	Nincs	Nincs	Nincs
Kapcsolata mentális zavarral (amennyiben fennállhat)	Nárcisztikus személyiségzavar, impulzuskontroll-zavar, intermittens explozív zavar	Kevert személyiségzavar, viselkedészavar	Kevert személyiségzavar, szexuális szadizmus

Forrás: a szerző szerkesztése

Az egyik legfőbb hasonlóság a három elkövetői típus között, hogy egyik elkövetői típus esetében sem áll fenn pszichés érintettség, azaz semmilyen klinikai szintet elérő mentális zavar nem volt azonosítható. Ugyancsak hasonlóság az *overkill* jellegű elkövetés, a kriminális karriernélküliség és részben az elkövető elkövetéskori családi állapota.

Lényeges differenciák, amelyek segítik az egyes elkövetői típusok egymástól való megkülönböztetését:

- eltérő szubklinikai viselkedésstratégia: a három elkövetői típus más-más szubklinikai jellemzővel rendelkezik, amelyek alapkarakterisztikáinak áttekintése segít árnyalni az elkövetők személyiségprofilját;
- eltérő primer motiváció: a megtorló-reaktív típus esetében bosszú és megtorlás, a szexuális-proaktív típus esetében szexuális, míg a nekrofil-antiszociális típus esetében kevert (szexuális, nyereségvágyas és konfliktusfeloldó);
- eltérő jellegű *overkill*:
  - megtorló-reaktív és szexuális-proaktív típusok esetén a sértett sérüléseinek magas száma és kiterjedt lokációja,
  - nekrofil-antiszociális típus esetén extrém brutalitást mutató elkövetési mód és a sértett sérüléseinek magas száma és kiterjedt lokációja;
- sérülésokozás:
  - megtorló-reaktív és nekrofil-antiszociális típusok esetén a sértett főbb testtájékán történő sérülésokozás, a nemi szervek sérülése nélkül,
  - szexuális-proaktív típus esetén a sértett főbb testtájékán történő sérülésokozás, a nemi szerveken és környékén való sérülésokozással együtt;
- eltérő szexuális magatartás:
  - megtorló-reaktív és szexuális-proaktív típusok esetén a szexuális erőszak *ante mortem*,
  - nekrofil-antiszociális típus esetén a szexuális erőszak *post mortem*.

Ezek a differenciák leginkább a gyakorlati munka során, különösen a bűnügyi profilalkotásban segíthetik a nyomozó hatóságot.

Összefoglalás

Jelen tanulmányban egyrészt bemutattam a főbb szexuálisemberölés-tipológiákat, másrészt beszámoltam saját kutatásom egyik eredményéről, amely nem más, mint a hazai szexuális emberölést elkövetői mintán azonosított három elkövetői típus.

A tipizálás és klasszifikáció a tudományos gondolkodás egyik kedvelt folyamata, amely részben segíti a kontextusba, keretbe helyezést, ami megkönnyíti az egyes kutatásokat, részben pedig orientálja a gyakorlati munkavégzést. A klinikai pszichológiában például a két nozológiai rendszer, a DSM (*Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* – Mentális Zavarok Diagnosztikai és Statisztikai Kézikönyve [APA 2022]) és a BNO (Betegségek Nemzetközi Osztályozása [WHO 2022]) klasszifikálja az egyes mentális zavarokat, azok tünetegyüttesét és diagnosztikai kritériumait, amelyek többek

között az elméleti kutatásokat és a gyakorlati szakemberek munkáját is nagyban segítik és meghatározzák. Így vagyunk az elkövetők klasszifikációja és tipizálása esetén is.

A szexuális emberölést elkövetők tipizálása a 20. század második felében indult meg, köszönhetően az FBI szakembereinek, akik – ugyan kis elemszámú mintán, de – elsőként tipizálták ezt az elkövetői kört, megalkotva a szervezett-szervezetlen dichotóm elkövetői típusokat, amelyeket később további két típussal egészítettek ki. A Keppel–Walter-féle elkövetői tipológia (1999), mint láttuk, szexuális erőszakos elkövetők tipizálásán alapszik, míg korunk két legmeghatározóbb tipológiai rendszere egyrészt elkövetőkkel készült interjúk (OLIGNY et al. 2023) és a témában fellelhető szakirodalmak szisztematikus áttekintése útján készült másodelemzés alapján született (HIGGS et al. 2017).

Kutatásom során az első elképzelés az elkövetőkkel készült narratív interjúelemzés volt, azonban végül más kvalitatív eljárást, a dokumentum- és tartalomelemzést választottam. A mintakiválasztásánál így első lépésként konceptualizálni kellett a szexuális emberölést, majd meg kellett határozni a mintába kerülés feltételeit – ezekhez, követve a nemzetközi trendeket, az FBI definícióját vettem kiindulópontnak. Így a mintába 24 büntetőeljárás és összesen 23 elkövető került; az alacsony mintaelemszám ellenére ugyanakkor sikerült három elkövetői típust differenciálni a hazai mintán, amelyek eltérő pszichés karakterisztikákkal és kriminológiai jellemzőkkel különböztethetők meg egymástól.

A kutatás eredménye mindenképp újszerű: a tudományos vizsgálódás elsőként térképezte fel és tipizálta a Magyarországon elkövetett szexuális motivációjú emberölések elkövetőit, amely eredmény a gyakorlat számára kiemelten hasznos, különösen a szexuális jellegű emberölések felderítés- és nyomozástámogatása során.

Felhasznált irodalom

- American Psychiatric Association (2022): *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders. Fifth Edition, Text Revision*. Washington, D.C.: American Psychiatric Association. Online: <https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425787>
- BEAUREGARD, Eric – PROULX, Jean (2002): Profiles in the Offending Process of Nonserial Sexual Murderers. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 46(4), 386–399. Online: <https://psycnet.apa.org/doi/10.1177/0306624X02464002>
- BOLYKY Orsolya (2015a): A kiterjesztett öngyilkosságok kriminológiai háttere. In VÓKÓ György (szerk.): *Kriminológiai Tanulmányok*. Budapest: OKRI, 59–76.
- BOLYKY Orsolya (2015b): Született gyilkosok? Motivációk és mentális jellemzők. In TAMÁSI Erzsébet (szerk.): *Különös kegyetlenséggel... Emberölést elkövető fiatalok és fiatal felnőttek kriminológiai vizsgálata*. Budapest: OKRI, 85–103.
- BOLYKY Orsolya (2018): *Az emberölések jogi és kriminológiai jellemzői, különös tekintettel a mentális tényezőkre büntetőjogi értékelésére*. PhD-disszertáció. Budapest: PPKE Jog- és Államtudományi Kar Doktori Iskola. Online: <https://doi.org/10.15774/PPKE.JAK.2018.002>
- CHAN, Heng-Choon Oliver (2017): Sexual Homicide: A Review of Recent Empirical Evidence (2008 to 2015). In BROOKMAN, Fiona – MAGUIRE, Edward R. – MAGUIRE, Mike (szerk.): *The Handbook of Homicide*. Hoboken: John Wiley & Sons, 105–130. Online: <https://doi.org/10.1002/9781118924501.ch7>

- CHAN, Heng-Choon Oliver – HEIDE, Kathleen M. (2009): Sexual Homicide: A Synthesis of the Literature. *Trauma, Violence & Abuse*, 10(1), 31–54. Online: <http://dx.doi.org/10.1177/1524838008326478>
- CHOPIN, Julien – BEAUREGARD, Eric (2019): Sexual Homicide in France and Canada: An International Comparison. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(19–20), 1–24. Online: <https://doi.org/10.1177/0886260519875547>
- DOUGLAS, John E. et al. (2006): *Crime Classification Manual. Second Edition*. San Francisco: John Wiley & Sons, Inc. Online: <https://murders.ru/Classific.pdf>
- EHMANN Bea – BALÁZS László (2015): A sarkvidéktől a világűrre: a pszichológiai tartalomelemzés alkalmazása izolált kiscsoportok vizsgálatára. *Magyar Pszichológiai Szemle*, 70(4/2), 723–742. Online: <https://doi.org/10.1556/0016.2015.70.4.2>
- EICHINGER, Michaela – DARJEE, Rajan (2021): Sexual Homicide in Australia and New Zealand: A Description of Offenders, Offences and Victims. *Psychiatry, Psychology and Law*, 28(1), 885–908. Online: <https://doi.org/10.1080/13218719.2021.1894261>
- FARKAS Johanna (2013): *Gyermekek sérelmére elkövetett családon belüli erőszak*. PhD-disszertáció. Miskolc: Miskolci Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola. Online: http://193.6.1.94:9080/JaDoX_Portlets/documents/document_14137_section_11868.pdf
- FOX, Bryanna – BURCKLEY, Jacquelyn – CORONA, Alexandria (2021): Psychological Profiling and Sex Offenders: A Review of the Research and Recommendations for Police Investigations. In DESLAURIERS-VARIN, Nadine – BENNELL, Craig (szerk.): *Criminal Investigations of Sexual Offenses*. Kalifornia: Springer, 17–32. Online: https://doi.org/10.1007/978-3-030-79968-7_3
- GROTH, A. N. – BURGESS, W. – HOLMSTROM, L. L. (1977): Rape: Power, Anger, and Sexuality. *American Journal of Psychiatry*, 134(11), 1239–1243. Online: <https://doi.org/10.1176/ajp.134.11.1239>
- HAZELWOOD, R. Robert – BURGESS, Ann W. (1987): An Introduction to the Serial Rapist: Research by the FBI. *FBI Law Enforcement Bulletin*, 56, 16–24.
- HIGGS, Tamsin et al. (2017): Sexual Murder Typologies: A Systematic Review. *Aggression and Violent Behavior*, 35, 1–12. Online: <http://dx.doi.org/10.1016/j.avb.2017.05.004>
- HOLMES, Ronald M. – HOLMES, Stephen T. (2002): *Profiling Violent Crimes: An Investigative Tool*. Miami: CRC Press.
- HOLMES, Ronald M. – HOLMES, Stephen T. (2009): *Serial Murder*. Thousand Oaks: SAGE.
- KEPPEL, Robert D. – WALTER, Richard (1999): Profiling Killers: A Revised Classification Model for Understanding Sexual Murder. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 43(4), 417–437. Online: <https://doi.org/10.1177/0306624X99434002>
- KERR, Kevin J. – BEECH, A. R. – MURPHY, David (2013): Sexual Homicide: Definition, Motivation and Comparison With Other Forms of Sexual Offending. *Aggression and Violent Behavior*, 18(1), 1–10. Online: <https://doi.org/10.1016/j.avb.2012.05.006>
- LEHOCZKI Ágnes (2021): *A poszt-offenzív szakasz pszichológiai vizsgálata az emberölés profilalkotásában*. PhD-disszertáció. Budapest: Nemzeti Közszerzői Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola.
- MELOY, J. Reid (2000): The Nature and Dynamics of Sexual Homicide: An Integrative Review. *Aggression and Violent Behavior*, 5(1), 1–22. Online: [https://doi.org/10.1016/S1359-1789\(99\)00006-3](https://doi.org/10.1016/S1359-1789(99)00006-3)
- OLIGNY, Kelly-Ann et al. (2023): A New Classification of Sexual Homicide Offenders: When the Heterogeneity of Types Allows the Detection of Potential Serial Offenders. *Homicide Studies*, 29(4), 394–421. Online: <https://doi.org/10.1177/10887679231181597>

- PAGE, Josefa – TZANI-PEPELASI, Kalliopi – GAVIN, Helen (2022): Characteristics of Sexual Homicide Offenders Focusing on Child Victims: A Review of the Literature. *Trauma, Violence, & Abuse*, 24(5), 2922–2935. Online: <https://doi.org/10.1177/15248380221119511>
- PROULX, Jean – BEAUREGARD, Eric (2009): Decision Making During the Offending Process: An Assessment among Subtypes of Sexual Aggressors of Women. In BEECH, Anthony R. – CRAIG, Leam A. – BROWNE, Kevin D. (szerk.): *Assessment and Treatment of Sex Offenders: A Handbook*. Hoboken: Wiley-Blackwell, 181–197. Online: <https://doi.org/10.1002/9780470714362.ch11>
- PROULX, Jean – BEAUREGARD, Eric (2014): Pathways in the Offending Process of Extrafamilial Sexual Aggressors Against Women. In PROULX, Jean et al. (szerk.): *Pathways to Sexual Aggression*. London: Routledge, 71–109.
- PURCELL, Catherine E. – ARRIGO, Bruce A. (2006): *The Psychology of Lust Murder – Paraphilia, Sexual Killing, and Sexual Homicide*. San Diego: Academic Press.
- RESSLER, Robert K. – BURGESS, Ann W. – DOUGLAS, John (1988): *Sexual Homicide: Patterns and Motives*. New York: Free Press.
- REVITCH, Eugene – SCHLESINGER, Louis (1989): *Sex Murder and Sex Aggression: Phenomenology, Psychopathology, Psychodynamics and Prognosis*. Springfield, IL: Charles C Thomas. Online: <https://archive.org/details/sexmurdersexaggr0000revi/page/144/mode/2up>
- SKOTT, Sara et al. (2019): The Consistency of Sexual Homicide Characteristics and Typologies Across Countries: A Comparison of Canadian and Scottish Sexual Homicides. *Journal of Sexual Aggression*, 27(1), 18–34. Online: <https://doi.org/10.1080/13552600.2019.1697831>
- SUN, Poppy – BEAUREGARD, Eric – CHOPIN, Julien (2023): The Significance of Unusual Acts in Sexual Homicide. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 20(3), 181–195. Online: <https://doi.org/10.1002/jip.1619>
- SZIJJÁRTÓ Linda (2014): *A machiavellista stratégia természete: A viselkedés, a személyiségvonások és az érzelmi intelligencia szerepe a machiavellista egyének által hozott döntéseik létrejöttében*. PhD-disszertáció. Pécs: Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Pszichológiai Doktori Iskola. Online: <https://pea.lib.pte.hu/bitstreams/03eeddf7-8feb-4165-ab87-f13238a342b9/download>
- SZOKOLSZKY Ágnes (2004): *Kutatómunka a pszichológiában*. Budapest: Osiris.
- TAMÁSI Erzsébet (2007): *A családon belüli erőszak férfi szereplői*. PhD-disszertáció. Miskolc: Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola. Online: http://193.6.1.94:9080/JaDoX_Portlets/documents/document_5512_section_828.pdf
- World Health Organisation (2022): *The 11th Revision of the International Classification of Diseases (ICD-11)*. Genf: WHO.